

Оскільки на підприємстві будь-які управлінські процеси формуються у процесі поділу та спеціалізації праці, то відбувається це за допомогою функціонального підходу. На всіх рівнях управління функції менеджменту відображають сутність, зміст та місію управлінської діяльності.

Процесний підхід до управління був вперше запропонований прихильниками школи адміністративного управління, які намагалися визначити функції менеджменту. Проте, вони розглядали ці функції як окремі, незалежні одна від одної. На противагу цьому процесний підхід розглядає функції управління як взаємопов'язані, а управління розглядається як процес, так як робота щодо досягнення цілей за допомогою інших – це зовсім не якась одночасна дія, а цілий ланцюг безперервних дій. Ці дії, кожна з яких також є процесом, називають управлінськими функціями. Сума всіх функцій являє собою процес управління [8].

Процес – це пов'язаний набір повторюваних дій (функцій), які перетворюють початковий матеріал або інформацію в кінцевий продукт (послугу) відповідно за заздалегідь встановленими правилами.

Отже, процес управління є сукупністю усіх цих функцій, тобто видів цілеспрямованої діяльності щодо об'єкта управління, які зумовлюються кооперацією і поділом праці всередині управлінських працівників, і їм властиве взаємопов'язане коло підфункцій, що поєднуються однаковим значенням і відіграють певну роль в управлінській діяльності.

Беручи до уваги всі дослідження щодо економічної безпеки, можна говорити про недостатню розробку проблеми в галузі управління економічною безпекою, про нерозробленість підходів і методів управління саме на рівні підприємства.

Таким чином, проведене дослідження виявило, що думка науковців різниться щодо розуміння підходів до управління економічною безпекою підприємства, що підкреслює неоднозначність і необхідність подальшого поглибленого вивчення цієї проблеми.

Література

1. Економічна енциклопедія / ред. кол. С.В. Мочерний (відп.ред.) та ін. –Київ, Видавничий цент «Академія», 2000. – 864 с.
2. Забродский В. Собственность, экономическая безопасность и государство / В. Забродский, Н. Кирец // Бизнес-информ. – 1997. – №13. – С. 27-30.
3. Осовська Г.В. Основи менеджменту / Г.В. Осовська. – К.: «Кондор», 2009. – 416 с.
4. Гунський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б.В. Гунський. – К.: ДП «Укрархбудінформ», 2001. – 122 с.
5. Тхор С.О. Управління економічною стійкістю підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2005. – 20 с.
6. Миронова О.О. Сучасні підходи до управління організаціями / О.О. Миронова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com>.
7. Ортинський В.Л. Економічна безпека підприємств, організацій та установ: навч. посібник / В.Л. Ортинський, І.С. Керницький, З.Б. Живко та ін. – К.: Вид-во «Правова єдність», 2009. – 544 с.
8. Гапоненко В.Ф. Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы / В.Ф. Гапоненко, А.Л. Беспалько, А.С. Власков. – М.: Изд-во «Ось-89», 2007. – 208 с.

330.341

*Шкробот М.В., аспірант,
Національний технічний університет України «КПІ»*

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЕКОНОМІЧНОЇ ВІДБУДОВИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проблема забезпечення стійкого розвитку економічної системи України в кризовий період стала актуальною і поголила потребу в її трансформації шляхом застосування модернізаційних механізмів інноваційного типу. Виникла задача визначення найбільш перспективних напрямків зміни вітчизняної промисловості, що вимагають впровадження у її діяльність високотехнологічного виробництва. В контексті даної потреби багато фахівців говорять про необхідність відходу від сир'євої орієнтації української економіки та переходу до високотехнологічного виробництва. Таким чином, роль промислових підприємств в системі модернізації економіки України є досить вагомою і

вимагає визначення напрямів його вдосконалення. Що свідчить про актуальність досліджень процесу модернізації промислових підприємств в сучасних умовах.

Основні аспекти модернізації та високотехнологічного розвитку промисловості присвячено низку наукових праць вітчизняних вчених, зокрема О. Амоші, Я. Базилюка, О. Власюка, В. Гейця, Л. Федулова та інших. Значний внесок у дослідження поняття модернізації також зарубіжні вчені: Ж. Азулай, А. Геза, К. Маркс, Р. Страйкер, Д. Фішер. Проте, до єдиного бачення дефініції вчені не дійшли, таким чином, першорядним стає питання про визначення поняття «модернізація».

Мета статті полягає в узагальненні існуючих підходів до визначення поняття «модернізація» підприємства на основі аналізу праць відомих вітчизняних та зарубіжних вчених.

Усвідомлення проблемних аспектів розвитку вітчизняних підприємств неможливо без розуміння сутності поняття «модернізація». Його теоретичне осмислення спостерігається в дослідженнях, що відносяться до різних наукових періодів. У період зародження модернізаційної парадигми в 50-60-ті рр. ХХ ст. дане явище розглядалося як макроекономічне та носило міжгалузевий характер, його вивчення відбувалося з позиції не тільки економіки, але й політології, соціології, культури, релігії. Проведений автором аналіз наукових робіт І. Маркової, С. Єрмаханової, І. Побережнікова, присвячених генезису даного процесу, дозволяє виділити наступні підходи до його осмислення [1-3]:

1. Класичний (50-ті – початок 80-х рр. ХХ ст.) – припускає розгляд модернізації як головного чинника, що дозволяє забезпечити індустріальне зростання країни за рахунок збільшення обсягу виробництва. Його основою є лінійна модель розвитку суспільства, яка побудована на різкому протиставленні його традиційного і сучасного стану. Прихильниками даного підходу є У. Бекон, М. Вебер, Е. Гідденс, А. Тоффлер, В. Цапф, Е. Дюркгейм, П. Штомпка [2].

Економічна сутність «модернізації» підкреслена в працях М. Вебера, що виділяє прагнення господарюючих суб'єктів до максимізації прибутку як основного фактора прогресу суспільства. Тієї ж точки зору дотримується Е. Дюркгейм, виділяючи в якості основи модернізації соціуму суспільний поділ праці, який визначає його диференціація. У свою чергу У. Блекон говорить про необхідність як економічної, так і соціальної трансформації, що забезпечує розвиток держави через зміну політичних основ його функціонування [1].

2. Неомодернізаційний (80-ті рр. ХХ ст.) – побудований на багатоваріантності розвитку суспільства й оцінці традицій при формуванні процесу модернізації, що забезпечує якісне промислове зростання за рахунок впровадження прогресивних технологій, зміні стандартів споживання, ціннісних орієнтирів. У якості його представників виступають А. Абдель-Малек, З. Бауман, У. Бек, Л. Кейун, М. Льові, С. Леш, Г. Мордаль, А. Турен [3].

3. Постмодерністський (кінець 80-х рр. ХХ ст.) – заперечує наявність єдиної моделі розвитку суспільства і розглядає в якості основного шляху розвитку держави національну модернізацію, що забезпечує інноваційне зростання за допомогою інтеграції та транснаціоналізації суспільства. Його основи закладені в працях Р. Інглхарта, В. Хорос, В. Федотової та ін [3].

Зокрема, в роботах В. Федотової модернізація визначається як перехід традиційного соціуму до сучасного, який орієнтований на інновації у всіх сферах його прояву, переважну орієнтацію на інструментальні цінності, масову освіту і т.д. У цьому ж контексті викладені праці Р. Інглхарта, який виділяє в якості основних мобілізаційних імперативів суспільства індустріалізацію, урбанізацію, зростання професійної спеціалізації та підвищення рівнів формальної освіти, вважаючи, що модернізація є фундаментом інноваційного шляху розвитку держави [2].

При виробленні єдиної дефініції слід розділити і відокремити поняття «модернізація», «реконструкція» і «технічне переоснащення». Це обумовлено тим, що в останні роки модернізацію стали відносити виключно до технологічних змін, в той час як процес модернізації, крім виробничої, зачіпає економічну підсистему і підсистему управління.

Під реконструкцією діючих промислових підприємств розуміється здійснення за комплексним проектом докорінне вдосконалення, оновлення та підвищення технічного рівня активної частини основного капіталу на основі досягнень науково-технічного прогресу.

Метою і змістом реконструкції є приріст виробничих потужностей, збільшення обсягів випуску продукції та поліпшення її якості, зростання продуктивності праці і зменшення числа робочих місць, а також поліпшення основних техніко-економічних показників промислового підприємства.

Технічне переоснащення – це комплекс заходів по якісному перетворенню виробничого середовища – засобів і предметів праці, технологій, методів організації виробництва на базі впровадження науково-технічних нововведень для оновлення та підвищення якості продукції та

зростання економічної ефективності виробництва при дотриманні соціальних стандартів умов праці та впливу на навколишнє середовище.

Технічне переоснащення виробництва є інтенсивною формою відтворення основного капіталу. На відміну від інших форм відтворення воно спрямоване на інтенсивне розширення виробництва.

Реконструкція за своїм змістом ширше, ніж технічне переоснащення, тому що вона охоплює більше заходів у процесі підвищення технічного рівня підприємства. Ця зміна виробничого профілю підприємства, освоєння випуску нових видів продукції. Якщо при технічному переоснащенні замінюється окреме обладнання в існуючій технологічній системі, то при реконструкції є можливість повніше реалізувати нові технічні рішення за рахунок більш глибокої перебудови діючого виробництва.

Реконструкція та технічне переоснащення діючого виробництва є прогресивними формами відтворення основного капіталу. Вони спрямовані на прискорене порівняно з новим будівництвом технічне переоснащення виробництва. Вони збільшують можливості амортизаційного фонду як джерела накопичення. Також змінюють технологічну структуру капітальних вкладень у бік збільшення питомої ваги витрат на придбання активної частини основного капіталу, норми амортизаційних відрахувань яка вище, ніж норми пасивної частини основного капіталу. Реконструкція і технічне переоснащення відносяться до інтенсивних форм відтворення, що зумовлює своєчасний перехід підприємств на випуск конкурентоспроможної продукції.

Під модернізацією розуміється комплекс заходів, орієнтованих на вдосконалення, поліпшення, оновлення технологічних, економічних і організаційних процесів у відповідності з новітніми досягненнями науки і техніки, вимогами, нормами і технічними умовами [2, с. 143]. Метою модернізації є якісне перетворення системи, вона характеризується виникненням якісно нових, не існуючих дотеперішнього часу можливостей. Можна виділити наступні процеси модернізації в залежності від походження стимулів:

- процеси, викликані гострою необхідністю перетворень;
- процеси, викликані накопиченими змінами в системі, які носять наростаючий характер;
- процеси, викликані науково-технічними розробками.

Процес модернізації носить циклічний характер. Кожен її етап супроводжується реорганізацією виробничо-економічних відносин в рамках пріоритетів, визначених науково-технічним прогресом [3, с. 20].

В процесі модернізації виробництва звичайно використовуються методи державного регулювання ринків, суть яких полягає в законодавчому впровадженні обов'язкових технологічних нормативів, що регулюють процес виробництва. При цьому не приділяється достатньої уваги питанням використання інвестиційних ресурсів для даних цілей, незважаючи на те, що роль економічних механізмів і стимулів при модернізації виробництва є не менш важливою, ніж роль методів державного регулювання. Тому особливої актуальності набуває необхідність розробки системи керуючих, регулюючих і коригувальних впливів на процес модернізації підприємства, в основі якого буде покладено організаційно-економічний механізм інвестування [4, с. 167].

Найбільш доцільним представляється комплексне використання організаційно-економічних методів, важелів, механізмів, стимулів та інструментів управління промисловим підприємством, особливо в частині його переоснащення. При цьому необхідно приділяти активну увагу питанням підвищення конкурентоспроможності підприємств, державного регулювання та стимулювання модернізації виробництва, збільшення інвестиційної привабливості підприємств, зростання ефективності від використання інвестиційних ресурсів, поліпшення основних виробничих показників і зниження витрат за рахунок технічної модернізації, а також зменшення екологічного навантаження на навколишнє середовище. Використання програмно-цільового підходу при комплексному обліку даних аспектів має сприяти пошуку найбільш раціональних схем переоснащення промислового виробництва.

Сучасні умови організації інвестування модернізації виробництва включають в себе [4, с. 234]:

- інвестиційні можливості галузі;
- розвиненість галузевої інфраструктури;
- розвиненість нормативно-правової системи;
- рівень інноваційної та венчурної активності в промисловості.

Правильна організація процесу модернізації підприємства з урахуванням сучасних досягнень науки і техніки є запорукою підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Даний процес відрізняється від поточної інвестиційної діяльності підприємства тим, що в

інвестуванні модернізації підприємства можуть бути зацікавлені треті особи (партнери, контрагенти або конкуренти), кожен з яких переслідує свої інтереси. Тому необхідно враховувати систему умов організації та інвестування модернізації, серед яких [5, с. 23]:

- 1) економічна незалежність учасників реалізації проектів з модернізації;
- 2) рівноправність учасників;
- 3) активна участь у залученні інвестицій;
- 4) раціональність при виборі механізмів і методів інвестування цих проектів;
- 5) адитивність оцінки ефективності інвестиційного проекту;
- 6) раціональний рівень обліку системних зв'язків під час модернізації підприємства.

Процес модернізації в сучасних умовах безпосередньо залежить від тенденцій розвитку економіки і ролі державних органів, які визначають вектор розвитку науково-технічного прогресу і, як наслідок, потенційні можливості розвитку підприємств.

Вдосконалення діяльності будь-якого об'єкту можна розглядати крізь призму модернізаційної парадигми, яка передбачає поступальну зміну за допомогою переходу від імітаційної моделі функціонування до інноваційної, що враховує особливості (традиції) взаємодії її складових. Таким чином, автор припускає розгляд модернізації економіки країни як процесу, що передбачає відновлення системи взаємодії його суб'єктів як на макро-, так і мікрорівні, що дозволяє їй перейти на новий інноваційний етап розвитку. Україна стоїть на шляху постмодернізаційної моделі функціонування, яка не можлива без відповідного формування промисловості.

Динамічне зовнішнє середовище функціонування промислових підприємств і тенденції розвитку вітчизняної економіки визначають потребу в застосуванні стратегічного управління для визначення напрямів модернізації їх діяльності [5, с. 27].

Аналіз цільових пріоритетів промислових підприємств в контексті тенденцій зовнішнього середовища їх функціонування макро-і мезорівня дозволив визначити потребу в мобілізації їх діяльності. У свою чергу оцінка потенціалу модернізації промислових підприємств дозволяє говорити про його низький рівень у понад 50% організацій, що обумовлено наступними негативними факторами.

1. Техніко-технологічною відсталістю більшості підприємств промисловості. Згідно даними 2009 р. середнє значення зносу обладнання в становить близько 61,8% [6].

2. Недостатньою інноваційною активністю промислових підприємств. Так, в 2010 р. функціонувало 1462 інноваційно-активних промислових підприємств, що складає 13,8 % від загальної кількості проти 1411 підприємств 12,8% у 2009р. [6].

3. Нестачею кваліфікованого персоналу, що відповідає пропонованим вимогам. Низький рівень забезпеченості організацій кваліфікованими працівниками обумовлений як фактичним дефіцитом персоналу технічних спеціальностей на ринку праці.

4. Нестійким фінансово-економічним станом промислових підприємств.

Визначення стратегії модернізації підприємств промисловості привело до формування висновку про потреби більшості організацій застосування її активного виду, спрямованого на використання інноваційної моделі розвитку. При цьому найбільш складним етапом є реалізаційний процес, який передбачає комплекс управлінських дій, що включає послідовне виконання пунктів стратегічного плану, розподілу обов'язків, відповідальності, заходи стимулювання, необхідну координацію зусиль підрозділів організації і відповідний контроль.

Таким чином, модернізація підприємства – це кількісні та якісні зміни існуючих умов соціально-економічного розвитку підприємства з метою підвищення конкурентоспроможності, збільшення інвестиційної привабливості, зростання коефіцієнта корисної дії від використання ресурсів, поліпшення основних виробничих показників, зниження витрат виробництва за рахунок технічного переоснащення, а також зменшення екологічного навантаження на навколишнє середовище.

З вище зазначеного, можна дійти висновку, що для економічної відбудови промисловості України вкрай необхідне впровадження високотехнологічного обладнання, відповідної державної підтримки та забезпечення висококваліфікованими кадрами, що зможуть застосувати весь накопичений науковий потенціал для реалізації модернізації промислових підприємств. Яку слід розглядати як комплекс заходів, орієнтованих на багато разове поліпшення техніко-економічних показників діяльності підприємства, вдосконалення виробництва, якісні зміни соціально-економічного розвитку підприємства за рахунок принципово нових технічних і нестандартних

управлінських рішень. Перспективи подальших досліджень направлені на розгляд процесу модернізації на підприємствах гідроелектроенергетики

Література

1. Ермаханова С.А. Теория модернизации: история и современность / С.А. Ермаханова // Актуальные проблемы социально-экономического развития: взгляд молодых ученых сборник научных трудов. – Новосибирск, 2005. – С. 233-247.
2. Макарова И.В. Потенциал модернизации машиностроительного комплекса региона: монография / И.В. Макарова. – Екатеринбург: Институт экономики УрО РАН, 2010. – 289 с.
3. Побережников И.В. Модернизационная перспектива: теоретико-методологические и дисциплинарные подходы / И.В. Побережников // Третьи Уральские историко-педагогические чтения. – Екатеринбург, 1999. – С. 16-25.
4. Технологічна модернізація промисловості України / За ред. д.е.н. Л.І.Федулової. – К., 2008. – 472 с.
5. Якубовський М. Промислова політика: проблеми та перспективи модернізації / М. Якубовський // Економіка України. – 2010. – № 8. – С. 21-29.
6. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

330.341

*Мороз О.С., аспірант,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»*

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство – це особливий суб'єкт економічної діяльності, який у процесі створення суспільно корисного продукту на інноваційній основі прогресивно поєднує фактори виробництва. Цей процес у значній мірі визначається кількістю та якістю вхідних ресурсів (природних, фінансових, трудових), їх доступністю та здатністю досягти їх ефективного розподілу з метою отримання максимальних результатів. Саме ці фактори мають значний вплив на провадження інноваційної діяльності, а отже і на формування інноваційного розвитку. Для створення ефективної стратегії підвищення конкурентоспроможності та покращення фінансової стійкості необхідно сформулювати систему оцінки сучасного стану інноваційного розвитку на підприємстві.

Питанню оцінки ефективності інноваційної діяльності та визначення рівня інноваційного розвитку підприємства присвячено праці відомих іноземних вчених – Й. Шумпетера, П. Санто, Б. Твісса, К. Фрімена, М. Портера, Р. Фостера, П. Друкера, а також вітчизняних – С. Харіва, Б. Андрушківа, О. Бойка, Л. Антонока, О. Лапка, С. Князя, Є. Кузьміна, Л. Нейкової, А. Поручника, Д. Черваньова та ін.. Їхні дослідження спрямовані на визначення основних напрямів інноваційного розвитку та формування підходів, принципів та методів оцінювання інноваційного потенціалу та ефективності інноваційної діяльності підприємства. Проте проблеми комплексної оцінки рівня інноваційного розвитку підприємства залишаються недостатньо вивченими та потребують подальших досліджень.

Метою дослідження є визначення системи показників, побудова моделі комплексної оцінки рівня інноваційного розвитку промислового підприємства та обґрунтування послідовності етапів оцінювання рівня досліджуваного показника.

Інноваційний розвиток – це процес пошуку та створення нової продукції та процесів на основі використання сукупності усіх наявних засобів та можливостей підприємства, що веде до якісних змін (підвищення конкурентоспроможності, збільшення стійкості у мінливих зовнішніх умовах, формування нових ринків збуту тощо). Таким чином, досліджуване поняття становить нерозривну єдність інноваційного потенціалу, як максимальних можливостей підприємства генерувати високу інноваційну активність [1], та інноваційного процесу, як динамічної взаємодії між новатором та зовнішнім середовищем шляхом цілеспрямованої зміни практичної діяльності з використанням нового або такого, що раніше не використовувалося в даній області, знання [2] (рис. 1):